

ÖZGÜN ARAŞTIRMA

GEBE KADINLARIN GEBELİKLERİYLE İLGİLİ ARAŞTIRDIĞI KONULAR VE BİLGİ KAYNAKLARI; NİTEL BİR ÇALIŞMA

TOPICS AND INFORMATION RESOURCES RESEARCHED FOR PREGNANCY OF PREGNANT WOMEN; A QUALITATIVE STUDY

 Deniz BATMAN

ÖZ

Amaç: Kadınların gebeliklerinde araştırdığı konular ve başvurdukları bilgi kaynaklarını belirlemektir.

Yöntem: Nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği ve örnek olay çalışmasıdır. Örneklemi; maksimum çeşitlilik örnekleme tekniğiyle belirlenen Aydın'da bir hastanede doğum yapan 10 kadın oluşturmuştur. Veriler yarı yapılandırılmış form ile bireysel görüşme ve ses kaydı alınarak toplanmış, içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir.

Bulgular: Kadınların daha çok fiziksel rahatsızlıklar ve doğum korkusu yaşadığı, çoğunlukla beslenme, doğum korkusu ve doğum eylemi konularını araştırdıkları, egzersiz yapmak, doğum videosu izlemek için internete, doğum korkusu hakkında konuşmak için tanıdık-akrabaya, fiziksel şikayetler için sağlık personeline başvurdukları, akraba, TV ve internetten alınan bilgiyle sağlık personelinin alınan bilgi arasında çelişki yaşandığı, internetten doğum videosu izlemek, sağlık personelinin fiziksel şikayetlerle ilgili tavsiyeler almak, akraba-tanıdıkla korkular hakkında konuşmak yararlı olarak bildirilmiştir. Katılımcıların sağlık çalışanlarından aldıkları bilgiye güvendikleri, internetten bilgi alanların ise sağlık personelinin alınan bilgi ile aynı olması durumunda güvendikleri sonuçlarına varılmıştır.

Sonuç: Gebelikte kadınların farklı problemler için çoklu kaynaktan yararlandığı belirlenmiştir. Sağlık çalışanlarının antenatal bakım hizmetlerinin planlanması ve sunumunda gebelerin bilgi gereksinimlerini dikkate almaları ve doğru bilgi kaynaklarını sunmaları önerilebilir.

Anahtar sözcükler: Gebelik, ebelik, sağlık bilgisi, gebelikte sağlık problemleri

ABSTRACT

Objective: This study was conducted in order to determine the topics that women are investigating during their pregnancies and the resources they refer to.

Methods: It is interview technique and case study from qualitative research techniques. Sampling; 10 women who gave birth in a hospital in Aydın were determined by maximum diversity sampling technique. The data were collected by semi-structured form with individual interview and voice recording, and analyzed by content analysis.

Results: It is important to note that women are more likely to experience physical anxiety and fear of childbirth, often seeking nutrition, fear of childbirth and labor, exercising, doing internships to watch birth videos, familiar-relatives to talk about birth fear, healthcare personnel for physical complaints. It has been reported to be useful to have a contradiction between the information received from the internet and the information received from the health personnel, to watch the birth videos on the internet, to get advice about the physical complaints from the health personnel and to talk about the fears with relatives. Participants have come to the conclusion that they are safe when they are informed by the health workers and if the information fields on the internet are the same as the information from the health personnel.

Conclusion: It has been determined that women benefit from multiple sources for different problems during pregnancy. It may be advisable for health professionals to consider the information needs of geologists in the planning and presentation of antenatal care services and to provide accurate sources of information.

Keywords: Pregnancy, midwife, health resources, pregnancy complaint

Giriş

Gebelik süreci, kadınlara anne olmayı öğrenme, planlama ve hazırlık yapma fırsatı tanıyan, kadın yaşamında fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlere uyumu gerektiren önemli bir dönemdir^{1,2}. Gebeler bu süreçle fiziksel ve ruhsal durumlarında meydana gelen değişiklikleri ve nedenlerini araştırma, sağlık sorunlarına ve fiziksel şikâyetlerine çözüm bulma ve güvenli doğum tecrübe etme çabasıyla bilgi arayışı içinde olurlar³⁻⁵. Bu amaçla sağlık profesyoneline başvurdukları gibi gazete, kütüphane ve internet gibi çoklu kaynaktan ve tanıdık, akraba gibi kaynaklardan da bilgi alabilmektedirler^{6,7}.

Gebelerin ve bebeklerin, sağlık hizmetlerinden öncelikli ve özellikli hizmet almaları gerekmektedir. "Barselona Anne Hakları Bildirgesi"ne göre, her kadının üreme sağlığı, gebelik, doğum ve yeni doğan bakımı konusunda yeterli eğitim ve bilgi alma hakkı vardır^{8,9}. Gebelikte doğru zamanda ve doğru kaynaktan bilgi almak hem kadının hem de doğmamış bebeğinin sağlık durumunu etkileyeceği için önemli bir konudur⁷. Gebelik süresince kadınların

bilgi gereksinim ve kaynaklarını öğrenmek ve gerekli müdahale ile anne ve fetüsün sağlığını korumak oldukça önemlidir. Ayrıca farklı konulardaki bilgi gereksinimlerinde tercih edilen kaynak da farklılık gösterebilmektedir. Kadınların gebeliklerinde geleneksel bilgi kaynaklarını sorgulayan fazla sayıda çalışma olmasına rağmen kadınların çoklu kaynaktan bilgi arayışına yönelik yapılan çalışmalar sınırlıdır¹⁰⁻¹³. Ayrıca gebelikte gereksinimine göre tercih edilen bilgi kaynağı ve kaynakların yararına dair yeterli bilgi yoktur. Bu çalışma, kadınların gebeliklerinde araştırdığı konular ve başvurdukları bilgi kaynaklarını belirlemek amacıyla yürütülmüştür. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır;

- Kadınların gebeliklerinde sık yaşadıkları sağlık sorunları nelerdir?
- Kadınların gebeliklerinde araştırdığı konular nelerdir?
- Duydukları bilgi gereksinimine göre hangi kaynakları tercih etmektedirler?

Kahramanmaraş Sütçü İmam
Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Ebelik Bölümü,
Dulkadiroğlu/Kahramanmaraş,
Türkiye

Geliş Tarihi
28.05.2018

Kabul Tarihi
28.08.2018

Sorumlu Yazar
Deniz BATMAN

Kahramanmaraş Sütçü İmam
Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Ebelik Bölümü,
Dulkadiroğlu/Kahramanmaraş,
Türkiye

E-posta
denizbtm@gmail.com

- Ulaştıkları farklı bilgi kaynaklarından edindikleri bilgiler arasında tutarlılık var mıdır?
- Başvurulan kaynaklardan elde ettikleri bilgilerden yarar ya da zarar görme durumları nelerdir?
- Kadınların bilgi kaynaklarına güvenme durumu ve nedenleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Tipi

Bu çalışma, niteliksel olarak örnek olay deseninde yapılmıştır. Örnek olay, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çevresi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu çevre arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, bir araştırma yöntemidir¹⁵.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Çalışma 11 Kasım-10 Aralık 2015 tarihlerinde Aydın ilindeki bir kamu hastanesinde toplanmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın örnekleme maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği ile çalışmaya katılmayı kabul eden 10 kadın alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri kadınlara ait demografik verileri sorgulayan anket (8 soru) ve yarı yapılandırılmış görüşme formu (10 soru) ile toplanmıştır. Verilerin toplanmasında, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla bireysel görüşme tekniği uygulanmıştır. Yapılan görüşmede kadınların bildirdikleri veriler görüşme formuna ayrıntılı not alınmış ve ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiştir. Her bir görüşme yaklaşık 30-45 dk sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Görüşme verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde kadınların ses kayıtları Microsoft Word ortamında bir metin haline getirilmiş ve 51 sayfalık bir ham veri dokümanı oluşturulmuştur. Verilerin kodlanmasına başlamadan önce her bir görüşme metni satır satır okunmuş kadınların görüşlerine dair bütüncül bir bakış açısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu kâğıtlarda yazan metinler belirlenen kategorilere göre kelime bazında kodlanmıştır. Dış geçerliliği sağlamak için araştırma süreci ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Çalışmada kadınların yanıtlarına ait doğrudan alıntılar hiçbir değişiklik yapılmadan sunulmuştur. Elde edilen bulgular, sistematik ve açık bir şekilde betimlenmiş, betimlemeler düzenlenmiş ve yorumlanmıştır. Güvenirlilik için kodlayıcılar (2 kişi) arası katsayı hesaplanmış ve 0,75 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya, çalışmanın yapılacağı kurumdan etik kurul izni ve kurum izni alındıktan sonra başlanmıştır (Proje no: 25305691-605). Ayrıca görüşmenin başlangıcında katılımcılarla ön görüşme yapılarak araştırma hakkında bilgi verilmiş ve aydınlatılmış onam formlarına imza alınmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan kadınların yaş aralığı 17-37'dir. Bir kadın okuma-yazma bilmiyor iken, sekiz kadın lise, bir kadın ise ilkokul mezunudur. Kadınların çoğunun (n=7) sosyal güvencesi bulunmaktadır ve gelir düzeylerini düşük ve orta

(n=8) olarak tanımlamaktadırlar. Yedisinin geniş ailede yaşadığı belirlenmiştir. Gebelik sayıları ve gebeliği isteme durumları incelendiğinde, altısının ilk gebeliği olduğu ve yedisinin isteyerek gebe kaldığı görülmüştür. Görüşmelerden elde edilen veriler altı ana tema altında toplanmıştır;

1. Sağlık sorunları
2. Gebelerin araştırdığı konular
3. Bilgi kaynakları ve bilgi gereksinimine göre kaynak seçimi
4. Bilgi kaynakları arasındaki tutarlılık
5. Başvurulan kaynaklardan yarar ya da zarar görme
6. Bilgi kaynaklarına güvenme durumu ve nedenleri

Tema 1. Sağlık Sorunları

Çizelge 1'de gebelerin bildirdikleri sağlık sorunları verilmiştir. Gebeler en çok mide bulantısı, kusma, iştahsızlık ve doğum korkusunu yaşadıklarını bildirmişlerdir.

Çizelge 1. Gebelikte yaşanan sağlık sorunları (n=10)

Tema	Kodlar	n
Gebelikte yaşanan sağlık sorunları	Bulantı	7
	Kusma	5
	İştahsızlık	5
	Halsizlik	4
	Baş dönmesi	4
	İstenmeyen gebeliğe bağlı şikayetler	1
	Evlilik dışı gebeliğe bağlı sıkıntılar	1
	Kayı	4
	Doğum korkusu	6
	Bebeğin sağlığıyla ilgili kaygı	5
	Korku	4
	İdrar yolu enfeksiyonu	3
	Bel ağrısı	3
	Bacakta ağrı	2
	Bacakta uyuşma	2
	Hipertansiyon	1
	Düşük tehdidi	1
	Anemi	3
	İlk aylar kanama	2
	Gestasyonel diabet	1
	Baş ağrısı	3
	Kasık ağrısı	4
	Ödem	3
	Kabızlık	4
	Kramp	3
	El ve ayakta uyuşma	2
	Yüzde lekelenme	2

Gebelerin bu konuda yaptıkları açıklamalardan bazıları şunlardır:

Katılımcı 1: "Bulantı. Yemek yemedim hiç 3-4 ay boyunca. 6 aylıkken anca yemeye başladım, o zamana kadar yiyemedim. Doğum korkusu oldu bi de."

Katılımcı 2: "3 ayda midem bulandı bi de başım dönüyodu çok. Doğum yapmasından son aya kadar korkum yoktu. Yakınlaştıkça biraz içimde korku olmaya başladı."

Katılımcı 5: "Mide bulantısı yaşadım, zaten ben yaşıyom bütün hamileliklerde. İlk ayda başladı, 1.5 ayda başladı 3 aya kadar sürdü....Çok doğum korkum var çok. Hatta yani belden aşağı iğne yaptırıyolarya, onu düşünüyodum ben..."

Katılımcı 6: "Çok midem bulandı 1 hafta sonra başladı hamilelik testinden 1 hafta sonra. Baya bi sürdü 4 hafta kadar sürdü. Doğumdan çok korkuyodum."

Katılımcı 7: "Bi de gebe kaldım doğum yapana kadar hep midem bulandı, hep kustum. Hiç bişey yiyemedim. Ne yesem kustum. Doğum nasıl olucak korkusu var bi de."

Katılımcı 8: “Mide bulantım çok oldu ama kusma falan hiç olmadı. Doğumum ilk olduğu için pek bilmiyorum yani biraz zorlandım. Ne biliyim biraz korku vardı.”

Tema 2. Gebelerin Araştırdığı Konular

Gebelerin en çok araştırdığı konular gebelikte beslenme, doğum korkusu, bebek gelişimi, gebelikte egzersiz, doğum eylemi ve mide bulantısı ile baş etmedir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Gebelikte en çok araştırılan konular (n=10)

Tema	Kodlar	n
Gebelikte en çok araştırılan konular	Gebelikte beslenme	5
	Kilo kontrolü	2
	Doğum korkusu	6
	Bebek gelişimi	5
	Gebelikte egzersizi	2
	Bel ağrısı	2
	Aile planlaması yöntemleri	3
	Sık idrara çıkma	3
	Tansiyon	1
	Mide bulantısıyla baş etme	4
	Normal doğum ve sezaryen	2
	Normal doğum eylemi	6
	Bebek çantası hazırlama	2
	Doğum videosu	4
	İntrauterin fetüs gelişimi	2
	İlaçlar	2
	Ödem	2
	Kabızlık	2
	Hemoroid	1
	Kramp	1

Kadınların konuya ilişkin ifadelerinden örnekler aşağıda verilmiştir:

Katılımcı 1: “İnternette spor felan yapıyodu işte ona baktım... En çok doğum izledim. İlk hamile olduğumu öğrendiğim andan itibaren doğum videoları izledim. Zaten kolay doğumlara bakıyodum ben. Sezaryen felan bakmıyodum...”

Katılımcı 4: “...Doğum sancısına baktım. Hakkaten söylediği gibidir. Böyle pis sıvı gibi bişey geliyo diyodu...”

Katılımcı 5: “...Mide bulantım niye olur diye soruyodum, tansiyonum düşük diye soruyodum bi de.. bebeğimin gelişmesini sordum bi de...”

Katılımcı 6: “Doğumları izledim video olarak. Önceleri korkarım diye izlemedim. Daha yeni izledim 2 hafta önce... sezaryen izledim, hem normal doğum izledim.”

Tema 3. Bilgi Kaynakları ve Bilgi Gereksinimine Göre Kaynak Seçimi

Kadınların gebeliklerinde yaşadıkları sorunlarda bilgi kaynağı olarak daha çok sağlık çalışanları ve internete başvurdukları, ayrıca arkadaş, akraba, komşu ve TV programından da bilgi aldıkları görülmektedir. Ayrıca çalışmaya katılan kadınların en çok gebeliklerinde egzersiz yapmak, doğum videosu izlemek, bebek gelişimini takip etmek, bebek çantası hazırlama ve cilt lekeleri için internette, doğum korkusu hakkında konuşmak için tanıdık, akrabadan, fiziksel şikayetler ve aile planlaması için sağlık personelinin, emzirme anne sütü için kitaptan, gebelikte beslenme için internet ve sağlık personelinin, gebelikte gelişen bazı hastalıklar ve bebek bakımı hakkında sağlık personeli, TV programı ve tanıdık akrabadan bilgi aldıkları görülmüştür (Çizelge 3).

Çizelge 3. Gebelikteki bilgi kaynakları ve bilgi gereksinimine göre kaynak seçimi (n=10)

Tema	Kodlar	n
Gebelikteki bilgi kaynakları	Sağlık Ocağı	4
	Ebe	6
	Doktor	7
	Aile Hekimi	4
	Hemşire	2
	İnternet	5
	TV Programı	2
	Broşür	2
	Arkadaş	3
	Akraba	3
Gebelikte bilgi gereksinimine göre kaynak seçimi	Kayınvalide	2
	Anne	3
	Abla	1
	Komşu	2
	İnternet;	
	Egzersiz	2
	Beslenme	3
	Doğum eylemi	3
	Doğum videosu	3
	Bebek çantası	1
Cilt lekeleri	1	
Bebek gelişimi	2	
Sağlık personeli;		
Fiziksel şikayetler	5	
Aile planlaması	1	
Beslenme	1	
Gebelikte şeker	2	
Bebek gelişimi	2	
Bebek bakımı	1	
Akraba/arkadaş;		
Doğum korkusu	2	
Kaygı	2	
Doğum eylemi	2	
Gebelikte şeker ve tansiyon	2	
Bebek bakımı	2	
Kitap;		
Emzirme-anne sütü	1	
Tv programı;		
Gebelikte şeker	1	
Bebek bakımı	1	

Bu ifadelerin bazıları;

Katılımcı 1: “Sağlık ocağına kaydımı yaptırdım. Sağlık ocağına ebeye sordum midem bulanıyo diye. Telefon numaramı vermiştim, aşı günleri çağırın beni diye. Ebemde arıyordu zaten beni. Bi de internette baktım. Tabletten yazıyodum... İnternette spor felan yapıyodu işte ona baktım... hamile beslenmesi diye yazıyodum okuyodum. Google'dan yazıyodum çıkıyodu.”

Katılımcı 2: “Aile hekimliğindeki ebeye takip oluyodum. Ebeye sadece kontrole gidiyodum kilom nasıl bebeğim gelişiyomudur diye soruyodum... Son aylar doğumdan korktukça akraba olsun arkadaş olsun doğum yapanlara sordum. Anlattılar normal doğumun nasıl olduğunu sezaryenin nasıl olduğunu. Kendi yaşlarıma, amca kızdır o tür akrabalara sordum.. Son aylar doğumdan korktukça akraba olsun arkadaş olsun doğum yapanlara sordum. Anlattılar normal doğumun nasıl olduğunu sezaryenin nasıl olduğunu...”

Katılımcı 3: “Ebeye sordum spiral tak diyoda, ben korkuyom... Belim ağrıyo, kopuyo gibiydi. İşte aile doktoruna sordum...”

Katılımcı 4: “İnternette doğum vidyosu izledim... Doğumla ilgili ablalarımınla konuştum... midem bulaniyor diye doktorlara gittim. Kitaplardan da öğrendim. Emzirme sırasında napıcaksın, nasıl yapıcaksın... Okudum yani bilgi edindim.”

Katılımcı 5: “Sağlık ocağına gidiyordum bi de hemşirelere doktorlara soruyordum... Korku vardı. O acılardan, ağrılardan korkuyorum. Ağrım var diye hep konuştum eltilerimle, görünümümle... İnternetim başta yoktu, şimdi var. Doğum sancısına diye baktım...”

Katılımcı 6: “İnternette gebelik beslenmesi nasıl olur, bebek çantası nasıl hazırlanır, doğum vidyosu yazdım izledim.. Ebeye de doktora da bişikayetim varsa biyerim ağrıyosa anlatıyodum, ne yemeliyim diye merak ediyordum ebe anlatıyodu...”

Katılımcı 8: “Telefondan internette baktım. Mesela anne karnında çocuk gelişimi yazdım baktım, ne yesem yarar diye baktım. Bi de doğum nasıl olur diye baktım...”

Katılımcı 10: “Doktora sordum, yakın arkadaşlarıma sordum. İnternette baktım. Karşı komşum ebe bide ona sordum.. İnternette lekeler için ne yapılır diye baktım, internette bakarak spor yaptım baya bi süre.”

Tema 4. Bilgi Kaynakları Arasındaki Tutarlılık Durumu

Gebeliklerinde kadınlar anne karnında bebek gelişimi, bebek bakımı, tanı ve testler, gebelikte kilo konularında akrabadan aldığı bilgilerle sağlık personelinin aldığı bilgiler arasında çelişki yaşadığını, yine bazı kadınlar TV programından tanı ve testler hakkında edindiği bilgilerle sağlık personelinin aldığı bilgi arasında, bir kadında gebelikte egzersiz konusunda internette aldığı bilgi ile sağlık personelinin aldığı bilgi arasında çelişki yaşadığını bildirmişlerdir (Çizelge 4).

Çizelge 4. Bilgi kaynakları arasında tutarsızlık durumu (n=10)

Tema	Kodlar	n
Bilgi kaynakları arasında tutarsızlık	Sağlık personeli-akraba;	
	Anne karnında bebek gelişimi	1
	Bebek bakımı	1
	Tanı ve testler	1
	Gebelikte kilo	1
	Sağlık personeli-TV programı;	
	Tanı ve testler	1
	Sağlık personeli-internet;	
	Gebelikte egzersiz	1

Aşağıda bu konuyla ilgili katılımcı görüşleri verilmiştir;

Katılımcı 2: “Yakınlarım hep bebek son ayda hareket eder diyolardı ben de aile hekimine sordum. O da 5. ayda hissedersin dedi. Bende o zamanlar hissettim hareketini.”

Katılımcı 4: “Kaynanam diyo hani bebeğin elbisesini giydir. Kundağa bağla üşümesin. Ebe dedi eli ayağı hareket etsin bebeğinin kundak yapma. Ona inandım tabi. Kundak yapmadım.”

Katılımcı 5: “Sağlık ocağından çağırıldılar şeker testi yapılacak diye. Gittiğimde biraz yüksek çıktı. Bana doktora gitmemi istediler. Kardeşimin hanımına sordum o da gitme dedi.”

Katılımcı 6: “Akrabalar diyodu çok ye. Kilo iyidir bebek gelişmez kilo almazsan diyolardı. Canın ne çekerse ye bebeğin beyni gelişmez diyolardı bi de. Ama doktorla ebe hızlı gidiyosun çok kilo aldın biraz yavaş git dediler.”

Katılımcı 8: “Mesela bazıları diyodu şeker yüklemesi yaptırmayın iyi değil. Ha Canan Karatay'dı heralde. Biraz inandım birazda inanmadım. Ben de doktora sordum o da yaptır deyince sağlık ocağındaki yaptırdım.”

Katılımcı 10: “İnternette bakarak spor yaptım baya bi süre.”

Karnımda ve kasıklarımnda çok ağrı oldu birazda kanamam oldu. Hemen doktoruma gittim baya zorlamışın dedi sporu yasakladı...”

Tema 5. Başvurulan Kaynaklardan Yarar ya da Zarar Görme

Çizelge 5’de kadınların gebelikte aldıkları bilgilerden yarar-zarar görme durumuna ilişkin ifadeler yer verilmiştir. İnternette doğum videosu izlemek ve bebek gelişimini takip etmek yararlı olarak ifade edilirken egzersiz yapmak ve beslenme tavsiyelerine uymak farklı katılımcılar tarafından yararlı ve zararlı olarak belirtilmiştir. Kadınlar tarafından sağlık personelinin alınan bilgilerden fiziksel şikayet, gebelikte şeker ve beslenme tavsiyeleri, ayrıca bebek gelişimi takibi yararlı olarak ifade edilirken sağlık personelinin aldığı bilgilerle ilgili hiçbir katılımcı zararlı ifadesini kullanmamıştır. Yine akraba-tanıdıklardan bilgi alanlar korkular hakkında konuşmanın yararlı, tanı-tetkikler hakkında konuşmanın zararlı olduğunu bildirmişlerdir.

Çizelge 5. Kaynaklardan alınan bilgilerden yarar ya da zarar görme durumu (n=10)

Tema	Kodlar	n
Bilgi kaynaklarından yarar görme	İnternet;	
	Egzersiz yararlı	1
	Doğum videosu izlemek yararlı	3
	Beslenme faydalı	2
	Bebek gelişimi yararlı	2
	Akraba-tanıdık;	
	Korkular hakkında konuşmak rahatlatıcı	3
	Doğum hakkında konuşmak yararlı	1
	Sağlık personeli;	
	Fiziksel şikâyet tavsiyeleri yararlı	4
Beslenme tavsiyeleri yararlı	1	
Gebelikte şeker tavsiyeleri yararlı	2	
Bebek gelişimi yararlı	2	
Bilgi kaynaklarından zarar görme	İnternet;	
	Egzersiz zararlı	1
	Beslenme zararlı	1
	Akraba-tanıdık;	
	Tanı-tetkik hakkında alınan bilgi zararlı	1
Doğum hakkında konuşmak zararlı	1	

Aşağıda kadınların yaptıkları açıklamalardan örnekler yer almaktadır;

Katılımcı 1: “İnternette spor felan yapıyodu işte ona baktım. O hareketleri yaptım bak şimdi doğumum kolay oluyo. Santimim hemen açıldı. İnternette yaptığım hareketler şimdi benim işime yarıyo şu an... Acarlar deyince biliyorsunuz artık siz, hiç bişey bilmiyo oranın insanı. Bazen strese giriyordum, ama destek çıkardı aldırma bebeği dedi. Günahına girme, bunu öbür dünyada yediricekler bu aldırığın bebeği insana derdi... Onla konuşunca rahatlıyordum.”

Katılımcı 2: “Mesela doğru fikir almadığın kişiyle, bu hamilelik konuları sadece bi kişiyle 2 kişiyle konuşulmuyo genelde kaç hamile bi araya geliyosun benim şu benim şu konuşuyosun daha fazla fikir sahibi oluyosun. Akrabalarımınla doğumla ilgili konuşunca rahatlıyordum...”

Katılımcı 4: “İnternette doğum vidyosu izleyince doğumum daha rahat geçmedi de. Bilgilendim. İkinacam, sancılar geldi mi boş gitmedi... Ablalarımınla konuşmak psikolojikmen rahatlatıcı beni... ilk aylar midem çok bulanıyodu internette yazanları içtim iyice kusmalarım arttı, sonra vazgeçtim bıraktım doktora gittim.”

Katılımcı 5: “Sağlık ocağından çağırıldılar şeker testi yapılacak diye. Gittiğimde biraz yüksek çıktı. Bana doktora

gitmemi istediler. Kardeşimin hanımına sordum o da gitme dedi... ben de gitmedim... şekerim iyice yükselmiş...”

Katılımcı 6: “Ebemin söylediklerine uydum ben de. Benim için, bebek için baya bi faydalı oldu. Balık, süt, yumurta, bal, ceviz. Bu tür şeyleri yememi önerdi. Gebelikte 13 kilo aldım.”

Katılımcı 10: “İnternette bakarak spor yaptım baya bi süre. karnımda ve kasıklarımnda çok ağır oldu birazda kanamam oldu. hemen doktoruma gittim baya zorlamışın dedi sporu yasakladı, düşük tehditi yaşadım.... psikolojim bozuldu zarar verdim deydi.”

Tema 6: Bilgi Kaynaklarına Güvenme Durumu ve Nedenleri

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerde kadınlardan gebelikte "ulaştıkları bilgilere güvenip güvenmedikleri" ve "güvenmelerini ya da güvenmemelerini nelerin belirlediğine" ilişkin değerlendirme yapılmaları istenmiştir. Bu değerlendirmeler incelendiğinde sağlık çalışanlarından bilgi alan kadınların, arkadaş gibi olması, iyi bir insan olması, aldığı eğitim, yakın ilişki kurması, tecrübe, tavsiyelerinin faydasını görme ve tecrübesine güvenme gibi nedenlerden güvendikleri saptanmıştır. İnternette bilgi alanların ise interneti kullanışlı buldukları, alınan bilginin akla uygun olması ve sağlık personelinin alınan bilgi ile aynı olması durumunda güvenildiği ve alınan bilgiden zarar görme sonucunda internete güvenmedikleri belirlenmiştir (Çizelge 6).

Çizelge 6. Bilgi kaynaklarına güvenme durumu ve nedenleri (n=10)

Tema	Kodlar	n
Bilgi kaynaklarına güvenme durumu ve nedenleri	Sağlık personeli;	
	Arkadaş gibi olma	4
	İyi bir insan olması	2
	Aldığı eğitim	2
	Yakın ilişki kurma	4
	Telefonla konuşma	3
	Tecrübe	2
	Yarar görme	3
	İnternet;	
	Akla uyma	1
	Kullanışlı bulma	3
	Sağlık personelinin söylediğiyle aynı olması	3
	Zarar görme	2
	Akraba-tanıdık;	
Yarar görme	2	

Aşağıda kadınların yaptıkları açıklamalardan örnekler yer almaktadır:

Katılımcı 1: “Ebemle internette yazıyıyoduk. Şunu ye şunu yeme. Yarın gel yanına oturalım konuşalım diyodu. Ebeyle arkadaş gibiydik yani.”

Katılımcı 2: “Mesela internette ceviz yeyin diyodu zaten bizde biliyoruz besinin faydalı olduğunu. Herhangi evimizde yetiştirdiğimiz sebzemiz aklıma uydu. Ondan başkasına sormadım yedim.”

Katılımcı 3: “Çevremdekiler çok karıştıyo bana. Doktorlar varken niye onları dinleyim. Kaç yıl okumuş. Ebeyle de arkadaş gibiyiz. Güvendim. Çünkü ebem çok iyi biri. Bizim köyün ebisi var çok iyi bir insan.”

Katılımcı 4: “Sağlık çalışanları başka bizim için. En önemli onlar. Ablalarım. Nerden bilsinler. O kadar. Çalışanlar kadar. Sizin kadar. Siz okuyarak geldiniz bugüne, onlar değil. Onların tecrübe. Doğurarak.”

Katılımcı 5: “İnternette baktıklarım ebenin söyledikleriyle aynı. Ben de güvendim.”

Katılımcı 6: “Tanıdıkların söylediklerini bide doktora soruyodum. Eğer o da aynı cevap veriyosa tamam sorun yok diyodum. Ebeyle zaten numaralarımız var birbirimizde. Ebe beni arıyo nasıl oldun falan diye. Çok yakınız arkadaşım gibi. Ben bi şikâyetim varsa anlatıyorum.”

Katılımcı 8: “İnternette diyodu şeker yüklemesi yaptırmayın iyi değil. Ben de doktora sordum o da yaptır deyince sağlık ocağındaki yaptırdım.”

Katılımcı 9: “Ebeye doktora güvendim. Hergün kaç hasta geliyo sonuçta. Kaç kişi geçiyo ellerinden. Tabi güveniyo insan. Hep düzenli gittim sağlık ocağına.”

Katılımcı 10: “İnternette bakarak spor yaptım baya bi süre... düşük tehditi yaşadım. Bidaha kafama göre doktora sormadan internette bişey yapmam. Psikolojim bozuldu zarar verdim deydi. İnternette bakıp bidaha bişey yapmam...”

Tartışma

Kadınların gebelikleri süresince araştırdığı konuları ve başvurdukları kaynakları belirlemek amacı ile yapılan bu çalışmada başlıca; kadınların daha çok fiziksel rahatsızlıklar ve doğum korkusu yaşadığı, gebeliklerinde çoğunlukla beslenme, doğum korkusu ve doğum eylemi konularını araştırdıkları, bilgi kaynağı olarak çoğunlukla sağlık çalışanları ve internete başvurdukları, gebelikte egzersiz yapmak, doğum videosu izlemek için internette, doğum korkusu hakkında konuşmak için tanıdık-akrabadan, fiziksel şikâyetler için sağlık personelinin bilgi aldıkları, akraba, TV programı ve internette alınan bilgiyle sağlık personelinin alınan bilgi arasında çelişki yaşandığı, internette doğum videosu izlemek, sağlık personelinin fiziksel şikâyetlerle ilgili tavsiyeler almak, akraba-tanıdık korkular hakkında konuşmak yararlı olarak bildirilmiştir. Katılımcılar sağlık çalışanlarından aldıkları bilgiye güvendikleri, internette bilgi alanların ise sağlık personelinin alınan bilgi ile aynı olması durumunda güvendikleri sonuçlarına varılmıştır. Bu sonuçlar kadınların gebelikte bilgi gereksinimi duyduğu konuları ve bilgi kaynaklarını ortaya koymuştur. Bu sonuç, ülkemizde birinci basamakta gebe izlemi hizmetleri, danışmanlık ve eğitim konularında bulgular içeren, ilk niteliksel olarak yürütülmüş çalışma olması bakımından önemlidir.

Araştırmaya katılan kadınlar gebeliklerinde mide bulantısı, kusma, iştahsızlık ve doğum korkusu yaşadıklarını bildirmişlerdir. Yapılan araştırmalarda da benzer şekilde kadınların gebeliklerinde sık idrara çıkma, iştahta azalma, kusma, bulantı, bel ağrısı, yorgunluk ve doğum korkusu yaşadıkları bildirilmiştir¹⁶⁻¹⁹. Bu sonuçlara göre gebelerin doğum korkusuna ilave olarak çok fazla sayıda fiziksel sorun yaşadıkları söylenebilir.

Araştırmada gebeliklerinde kadınların en çok araştırdığı konuların beslenme, doğum korkusu, bebek gelişimi, doğum eylemi ve mide bulantısı ile baş etme olduğu görülmüştür.

Benzer şekilde Gürel ve diğ.’nin 2006 yılında Bolu’da yaptıkları gebelerin, gebelik doğum ve sonrasında döneme ilişkin bilgi edinme durumlarını inceledikleri 420 gebeyi içeren kesitsel çalışmalarında, gebelikte kadınların bilgi gereksinimlerinin beslenme, egzersiz, fetal sağlık, gebelikte sık yaşanan rahatsızlıklar ve doğum olduğunu bildirmişlerdir³. Yine internet üzerinden yürütülen çalışmalarda da kadınların gebeliklerinde benzer konuları araştırdıkları görülmektedir. Ülkemizde Yenal ve diğ.’nin web tabanlı yürüttükleri çalışmalarında ve Larsson’ın İsveç’de kadınların gebelikleriyle ilgili internet üzerinden araştırdığı konuların gebelik komplikasyonları, minör rahatsızlıklar, tehlike işaretleri, doğum,

fetal sağlık, tanı testleri, bebeğin büyüme gelişmesi ve ilaç kullanımını olduğunu bildirmişlerdir^{4,5}. Bu sonuçlar gebelerin sorun olarak bildirdiği konuları araştırdığını göstermektedir. Kadınların gebeliklerinde bilgi edinmek için daha çok sağlık çalışanları ve internete başvurdukları bunun yanında arkadaş, akraba, komşu ve TV programından da yararlandıkları belirlenmiştir. Bu bulgular literatürle benzerlik göstermektedir²⁰⁻²³. Sayakhov ve Carolan-Olah'ın yedi çalışmanın dahil edildiği 1347 gebeyi içeren sistematik derlemelerinde ve De Santis ve diğ.'nin 2010 yılında İtalya'da yaptıkları tanımlayıcı çalışmalarında kadınların gebelikleriyle ilgili bilgi araştırmasında internetin yaygın kullanıldığını bildirmişlerdir^{20,22}. Ülkemizde Kahraman ve diğ. tarafından yapılan Şanlıurfa'daki gebelerin bebek bakımına ilişkin bilgi düzeylerini inceleyen bir çalışmada, gebelerin çoğunlukla doktor, ebe, hemşire, anne ve komşusundan bilgi aldığı görülmektedir²¹. Yine Sakarya ilinde yürütülen başka bir çalışmada gebelikte kadınların bilgi edinmek için çoğunlukla sağlık personeli, kitap, ansiklopedi, aile büyükleri ve arkadaşlarına başvurdukları bildirilmiştir²³. Bu sonuçlar kadınların gebeliklerinde güvenilir bilgi kaynaklarının yanında güvenilir olmayan bilgi kaynaklarına da başvurduklarını göstermesi bakımından önemlidir. Çalışmaya katılan kadınların internete en çok egzersiz yapmak, doğum videosu izlemek, bebek gelişimini takip etmek, beslenme, bebek çantası ve cilt lekeleri konularında bilgi almak için başvurdukları belirlenmiştir. Benzer şekilde Gao ve diğ. Çinli hamile kadınların gebelikte ilgili bilgileri almak için interneti kullanıp kullanmadıklarını araştırmak için yürüttükleri çalışmalarında, gebelikte internetin sıklıkla fetal gelişim ve beslenme konularını araştırmak için kullanıldığını bildirmişlerdir²⁴. Ülkemizde Kavlak ve diğ. tarafından İzmir'deki gebe kadınların interneti kullanım durumlarını araştıran başka bir çalışmada da en çok araştırılan konuların fetal gelişim, gebelikte beslenme ve doğum aşamaları olduğu görülmektedir²⁵. Bu sonuçlar kadınların gebeliklerinde benzer bilgi ihtiyacı için internetten yararlandıklarını göstermektedir. Çalışmada kadınların bilgi edindikleri kaynakların probleme göre değişiklik gösterdiği görülmüştür. Benzer şekilde gebelikte diabetle ilgili bilgi kaynaklarının incelendiği çalışmalarda da kadınların sağlık personeli, kitap, haber ve internet gibi çoklu kaynaktan yararlandığı bildirilmiştir^{26,27}. Bu sonuçlara göre kadınların gebeliklerinde bilgi gereksinimi duyduğu konuya göre çoklu kaynak tercih ettiği söylenebilir. Çalışmaya katılan kadınların internet, akraba-tanıdık ve TV programından aldıkları bilgi ile sağlık personelinin aldıkları bilgi arasında çelişki yaşadıkları görülmüştür. Bu sonuçlar sağlık personelinin alınan bilgiler ile diğer kaynaklardan alınan bilgiler arasında farklılık bulunduğu ve bu durum güvenli olmayan kaynakların kullanıldığını göstermektedir. Kadınlar tarafından internetten doğum videosu izlemek ve bebek gelişimini takip etmek yararlı olarak ifade edilirken egzersiz yapmak ve beslenme tavsiyelerine uymak bazı katılımcılar tarafından yararlı, bazı katılımcılar tarafından ise zararlı olarak belirtilmiştir. Sağlık personelinin alınan bilgilerle ilgili hiçbir katılımcı zararlı ifadesini kullanmamıştır ve doğum korkusu hakkında akraba-tanıdıkla konuşmanın yararlı olduğu bildirilmiştir. Benzer şekilde Melender'in Finlandiya'da gebelik ve doğumla ilgili korku ve baş etme yöntemlerini incelediği yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle 20 gebeyle görüştüğü nitel çalışmasında da konuşmanın doğum korkusuyla baş etmede etkin yöntem olduğu görülmektedir²⁸. Bu sonuçlara göre internetten egzersiz yapmak ve beslenme planlamasının sağlık personelinin kontrolü dışında yapılmaması gerektiği

söylenebilir. Ayrıca, sağlık personelinin etkin bilgi kaynağı olduğu ve sosyal çevre ile etkileşimin kaygı ve korku üzerinde pozitif etki sağladığı söylenebilir.

Araştırmada kadınların sağlık çalışanlarından aldıkları bilgiye olumlu iletişim becerileri ve mesleki tecrübelerinden dolayı güvendiklerini bildirmişlerdir. Benzer şekilde Sheppard ve diğ.'in çalışmasında da gebelerin sağlık çalışanlarından aldıkları bilgilere güvendikleri ve sağlık personelinin etkili iletişimi, iletişimin sürekliliği ve yakın ilişki kurmasının güvenlerini olumlu etkilediğini belirtmişlerdir²⁹. Bu sonuçlar sağlık personelinin iletişim becerilerinin bilgiye güvenmeyi olumlu etkilediğini göstermektedir.

Çalışmaya katılan kadınlar interneti kullanışlı bulduklarını ve aldıkları bilgilerin akla uygun olması, sağlık personelinin alınan bilgiyle örtüşmesi ve zarar görmedikleri durumda güvendiklerini bildirmişlerdir. Benzer şekilde Bert ve diğ.'nin gebelikte internet kullanımını inceledikleri kesitsel çalışmalarında, internetten bilgi alanların büyük kısmının internetten aldıkları bilgiyle sağlık çalışanından aldığı bilgiyi karşılaştırdıkları bildirmişlerdir³⁰. Lagan ve diğ. internetten alınan bilgilerin güvenilirliğini ölçmenin en önemli iki kriterinin diğer kaynaklardan alınan bilgiyle uyumlu olması ve referansların verilmesi olduğunu bildirmişlerdir³¹. Bu sonuçlara göre internetten alınan bilgilerin bir sağlık personelinin teyit edilerek kullanılması gerektiği söylenebilir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk kadınlarla hastanede bir kez görüşme yapılmış olmasıdır. Bu durum bulguların diğer ortamlara genellenebilirliği konusunda yeterli olmayabilir. Araştırma verileri yüz yüze görüşme tekniği ile ses kayıt cihazı ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Bu uygulama sırasında kadın ile yalnız kalınarak mahremiyetin sağlanmasına özen gösterilmiştir. Ancak ses kayıt cihazı kullanılması ve görüşme kapsamındaki olası istismara maruz kalma ile ilgili soruların yer alması kadınların endişelenmesine neden olabilir. Bu duruma bağlı olarak kadınlar mevcut durumu yansıtmayan cevaplar vermiş olabilirler.

Sonuç olarak, kadınların gebelikleri süresince araştırdığı konuları ve başvurdukları kaynakları belirlemek amacı ile yapılan bu çalışmada başlıca; (1) kadınların daha çok fiziksel rahatsızlıklar ve doğum korkusu yaşadığı, (2) gebeliklerinde çoğunlukla beslenme, doğum korkusu ve doğum eylemi konularını araştırdıkları, (3) bilgi kaynağı olarak çoğunlukla sağlık çalışanları ve internete başvurdukları, (4) gebelikte egzersiz yapmak, doğum videosu izlemek için internetten, doğum korkusu hakkında konuşmak için tanıdık-akrabadan, fiziksel şikayetler için sağlık personelinin bilgi aldıkları, (5) akraba, tv programı ve internetten alınan bilgiyle sağlık personelinin alınan bilgi arasında çelişki yaşandığı, (6) internetten doğum videosu izlemek, sağlık personelinin fiziksel şikayetlerle ilgili tavsiyeler almak, akraba-tanıdıkla korkular hakkında konuşmak yararlı olarak ifade edildiği, (7) katılımcılar sağlık çalışanlarından aldıkları bilgiye güvendikleri, internetten bilgi alanların ise sağlık personelinin alınan bilgi ile aynı olması durumunda güvendikleri sonuçlarına varılmıştır.

Bu sonuçlara dayalı olarak; (1) sağlık çalışanlarının antenatal bakım hizmetlerinin planlanması ve sunumunda kadınların yaygın olarak yaşadığı problemleri ve bilgi gereksinimlerini dikkate almaları, doğru kaynaktan bilgi almalarını sağlamaları ve kadınların kaynak tercihine göre alternatif eğitim yöntemleri geliştirmeleri, (2) örgün ve hizmet içi eğitimlerde kadınların gebelikte kaynak seçimlerine uygun alternatif eğitim yöntemlerine yer verilmesi, (3) sağlık çalışanlarının ve

yöneticilerin kadınların bilgi gereksinimini azaltabilecek ve çözüm girişimlerini geliştirebilecek düzenlemeler yapmaları, (4) sağlık kurumlarının antenatal eğitim için güvenilir web sitelerini oluşturmaları ve bu sitelerde güncel bilgilere yer vermeleri ve (5) gebelikte bilgi gereksinimine göre farklı eğitim tekniklerinin test edilmesini kapsayan deneysel çalışmaların yapılması önerilebilir.

Açıklamalar

Bu araştırmanın tasarlama aşamasında yardımlarını esirgemeyen Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ruken AKAR VURAL'a ve yazma aşamasında yardımcı olan değerli hocam Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Zekiye KARAÇAM'a teşekkür ederim.

Bu çalışma 4-6 Mayıs 2016 tarihleri arasında gerçekleşen 'II. Ege G/Ebelik ve Doğum Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

Kaynaklar

- Herman DR, Taylor BM, Adams E, et al. Life course perspective: evidence for the role of nutrition. *Matern Child Health J.* 2014; 18:450-461.
- Diñç H, Yılmaz T, Günaydın S. Gebe Eğitimi. *HSP.* 2014; 1(1):68-76.
- Gürel SA, Gürel H, Balcan E. Doğum öncesi bakım esnasında gebelik, doğum ve doğum sonrası döneme ilişkin bilgi edinme durumu. *Perinatoloji Dergisi.* 2006; 14(2):90-95.
- Yenal K, Okumuş H, Sevil Ü. Web ortamında interaktif-antenatal danışmanlık ile gebeliğe ilişkin bilgi gereksinimlerinin incelenmesi. *DEUHFED.* 2010; 3(1):9-14.
- Larsson M. A descriptive study of the use of the internet by women seeking pregnancy-related information. *Midwifery.* 2009; 37(2):14-20.
- Onuoha UD, Amuda AA. Information seeking behaviour of pregnant women in selected hospitals of Ibadan Metropolis. *Information Impact: Journal of Information and Knowledge Management. IJIKM.* 2013; 4(1):76-91.
- Wilson TD. Human information behavior. *Inf Sci.* 2000; 3(2):49-55.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kadın ve Üreme Sağlığı Daire Başkanlığı. Gebe bilgilendirme sınıfı eğitimci kitabı. Ankara, 2013.
- Atasay B, Arslan S. Anne ve yenidoğan hakları Barselona deklarasyonu. *Sted Dergisi.* 2001; 10(12):458-59.
- Shieh C, McDaniel A. Information-seeking and its predictors in low-income pregnant women. *J Midwifery Womens Health.* 2009; 54(5):364-372.
- Çelik AS, Çapık A, Engin R. Erzurum'da gebelik ve doğum sonu dönemde yapılan geleneksel uygulamaların belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2012; 15(4):262-267.
- Hwang JH, Kim YR, Ahmed M, et al. Use of complementary and alternative medicine in pregnancy: a cross-sectional survey on Iraqi women. *BMC Complement Altern Med.* 2016; 16(1):191.
- Işık T, Akçınar M, Kadioğlu S. Mersin ilinde gebelik, doğum ve loğusalık dönemlerinde anneye ve yenidoğana yönelik geleneksel uygulamalar. *IBD.* 2010; 7(1):71-84.
- Yağın H, Koçak N. Anne adaylarına verilen eğitimin gebelik, doğum ve lohusalığa ilişkin geleneksel uygulamalara etkisi. *Türkiye Klinikleri J Gynecol Obst.* 2013; 23(1):1-4.
- İslamoğlu AH, Alınçık Ü. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Beta Basım A.Ş., İstanbul, 2016.
- Adams SS, Eberhard-Gran M, Eskild A. Fear of childbirth and duration of labour: a study of 2206 women with intended vaginal delivery. *BJOG.* 2012; 119:1238-1246.
- Hall WA, Hauck YL, Carty EM, et al. Childbirth fear, anxiety, fatigue, and sleep deprivation in pregnant women. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs.* 2009; 38(5):567-576.
- Hildingsson I, Nilsson C, Karlström A, et al. A longitudinal survey of childbirth-related fear and associated factors. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs.* 2011; 40(5):532-543.
- Yanikkerem E, Altıparmak S, Karadeniz G. Gebelikte yaşanan fiziksel sağlık sorunlarının incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi.* 2006; 10(10):35-42.
- De Santis M, De Luca C, Quattrocchi T, et al. Use of the internet by women seeking information about potentially teratogenic agents. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol.* 2010; 151(2):154-157.
- Kahraman S, Kabalcıoğlu F, Ersin F. Şanlıurfa'daki gebelerin bebek bakımına ilişkin bilgi düzeyleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi.* 2016; 36:79-97.
- Sayakhot P, Carolan-Olah M. Internet use by pregnant women seeking pregnancy-related information: a systematic review. *BMC Pregnancy Childbirth.* 2016; 16(1):1.
- Sözeri C, Cevahir R, Şahin S. Gebelerin gebelik süreci ile ilgili bilgi ve davranışları. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi.* 2006; 1(2):92-104.
- Gao LL, Larsson M, Luo SY. Internet use by Chinese women seeking pregnancy-related information. *Midwifery.* 2013; 29(7):730-735.
- Kavlak O, Atan SU, Güleç D, et al. Pregnant women's use of the internet in relation to their pregnancy in Izmir, Turkey. *Inform Health Soc Ca.* 2012; 37(4):253-263.
- Declercq ER, Sakala C, Corry MP, et al. Listening to mothers II: report of the second national U.S. survey of women's childbearing experiences: conducted January-February 2006 for childbirth connection by harris interactive(r) in partnership with lamaze international. *J Perinat Educ.* 2007; 16(4):15-17.
- Song FW, West JE, Lundy L, et al. Women, pregnancy, and health information online: the making of informed patients and ideal mothers. *Gender Society.* 2012; 26(5):773-798.
- Melender HL. Fears and coping strategies associated with pregnancy and childbirth in Finland. *J Midwifery Womens Health.* 2002; 47(4):256-263.
- Sheppard VB, Zambrana RE, O'Malley AS. Providing health care to low-income women: a matter of trust. *Family Practice.* 2004; 21(5):484-491.
- Bert F, Gualano MR, Brusaferrro S, et al. Pregnancy e-health: a multicenter Italian cross-sectional study on internet use and decision making among pregnant women. *J Epidemiol Community Health.* 2013; 67(12):1013-1018.
- Lagan BM, Sinclair M, George Kernohan W. Internet use in pregnancy informs women's decision making: a web-based survey. *Birth.* 2010; 37(2):106-115.